

Covid- 19 Salgınının Sözleşmeler Hukukuna, İş Hukukuna, Marka Hukukuna ve İcra İflas Hukukuna Güncel Etkileri

BÖLÜM I

Covid- 19 Salgını Ve Sözleşme İlişkileri (Kira Sözleşmesi Temelli Örneklemelerle) (Can Yalçın Armutcuoğlu*)

I- Problemin Tanımı

Aralık 2019 sonu itibariyle Çin'in Wuhan kentinde vaka olarak ortaya çıkan Covid- 19 epidemisi hızla bir pandemiye dönüşmüş durumdadır. Dünya Sağlık Örgütü, 31.01.2020'de konuyu önce acil durum olarak tanımlamış 11.03.2020'de de Covid- 19 yayılımını pandemi olarak ilan etmiştir.

Türkiye'ye de bu yayılım sirayet etmiştir. Ülkemiz Covid- 19 tehlikesi altındadır ve hastalık yayılmakta ölümler olmaktadır.

Bu yazının hazırlandığı sıralarda 65 yaş üstü olan veya kronik hastalığı bulunan vatandaşlara sokağa çıkma yasağı getirilmiş, hava yolu seferleri ile dış ülkelere yolcu gönderimi durdurulmuştur.

Covid- 19 yayılımı Türkiye'de birçok ülkede olduğu gibi özel hukuk ilişkilerini, sözleşme bağlarını olumsuz etkilemiştir.

II- Covid – 19'un Yarattığı Hukuki Sorunlar

A- Genel Nitelikli Felaket Niteliği

Covid- 19 yayılımı belli bir topluluğu, milleti halkı büyük bir ölçüde etkileyen bir toplumsal fenomendir. Bu nedenle genel nitelikli, sosyal boyutlu bir felaket olarak tanımlanmalıdır.

Dünya Sağlık Örgütünün pandemi nitelendirmesi, bu türde bir tanım yapmanın en önemli ve tartışmasız argümanıdır.

Covid- 19'un genel bir felaket olarak nitelendirilmesi hukuki belirliliği kendiliğinden sağlamaz. Her bir sözleşme ilişkisi açısından durum çeşitli ihtimallere göre değerlendirmeye alınır.

b- İfa İmkansızlığı veya İfanın Aşırı Ölçüde Güçleşmesi

Bu türde olayların Hukuk yazınında ve mevzuatta iki kavramın alanına girdiği görülür. İlkinde genel nitelikli felaket o sözleşme ilişkisindeki edimi mutlak olarak kaçınılmaz ve öngörülmemiş şekilde imkansızlaştırır. Bu durumda genel nitelikli felaket mücbir sebep teşkil eder. Mücbir sebebin borcu imkansızlaştırmasının sonuçları TBK m. 136'da düzenlenir.

İkinci ihtimal genel nitelikli bir felaket durumu vardır ancak buna rağmen ifa imkansızlaşmamıştır yine de bu durum borçlunun aynı şartla sözleşme ilişkisine devam etmesini aşırı ölçüde güçleştirmektedir.

* Kahveci Avukatlık Bürosu, Danışman.

Covid -19 yayılımının ifa imkansızlığı yaratıp yaratmadığı bakımından dikkat edilmesi gereken nokta, bu yayılımın etkisine maruz kalan edimler açısından değerlendirme yapılması gerektiğidir. Örneğin kira ilişkilerinde kiracının asli edimi kira bedeli ödemek iken kiraya verenin borcu kira konusu yeri kullandırma borcudur. Covid- 19 yayılımı bu borçlardan kiraya verenin kiracının kullanımına hazır bulundurma borcunu doğrudan etkileyebilir. Kira bedeli borcu ise salt Covid- 19 yayılımı nedeniyle imkansızlaşmaz. Özellikle alışveriş merkezlerinde (AVM) bulunan alanların kiralanmasına ilişkin sözleşmelerde kira konusunun çalışma saatleri içinde açık bulundurulmasının da ayrı bir borç olarak kiracı tarafından üstlenildiği görülür. Böyle bir durumda kiracının bu borcu da Covid-19'dan etkilenir.

Şu an için Covid- 19'un sözleşmesel taahhütlere özellikle işyeri kiralarına ilişkin etkisi belirsizdir. İşyeri olarak kullanılan içinde personel bulunan ve insanların çalışma veya alışveriş amaçlı bir araya geldiği alanlarda toplanması bu tür yerlerin faaliyet göstermesine ilişkin bir idare tarafından önleyici tedbir alınmamıştır. Alışveriş merkezleri kanunla veya başkaca genel bir düzenleme ile faaliyetten alıkonmamıştır. Elbette bir mücbir sebep tespiti için kendiliğinden bu yönde bir yasak ilanına gerek olmadığı söylenebilir. Yine de genel nitelikli felaketin o sözleşme açısından mutlak olarak kaçınılmaz bir şekilde ifa engeli yarattığı tespit edilmek zorundadır. Bir kira ilişkisi içinde kiraya verenin kiracının işyeri olarak kullanımına elverişli bulundurma borcunu yerine getirmesine, Kiracı açısından da kira konusu yeri açık tutma (AVM kira sözleşmeleri özelinde) açısından mutlak bir engel olup olmadığı Covid- 19 vakasına rağmen tartışılabilir. Covid- 19 genel nitelikli bir felakettir ama bir yeri işyeri olarak kullanmanın önünde kesin ve tartışmasız bir engel midir? Bunun şu aşamada belirsiz olduğunu söyleyebiliriz.

Somut durumda alışveriş merkezlerinin, işyerlerinin, başkaca mahallerde bulunan mağazaların kapatılmasına ilişkin bir idari tedbir yoktur. Genel sokağa çıkma yasağı ilan edilmemiştir. İnsanların evde kalmaları devletin en üst makamlarından da olsa tavsiye edilmektedir. Alışveriş merkezlerinin kapatılmasına ilişkin yalnızca kamu otoritesi olmayan bir dernekten bir tavsiye kararı mevcuttur. Bu karar üzerine kapatılan alışveriş merkezleri olduğu görülmekle birlikte bazı alışveriş merkezlerinin açık olduğu, marketlerin, eczanelerin, alışveriş merkezlerinde yer almayan (cadde kirası olarak da anılan) alanlardaki mağazaların pek çoğunun hala açık olduğu görülmektedir.

Bu durumda TBK m. 136 bağlamında teknik anlamıyla mücbir sebep ve dolayısıyla ifa imkansızlığı değerlendirmesi yapmak tartışmalı bir tutum olabilir.

Genel nitelikli felaketlerin, toplumsal fenomenlerin sözleşme ilişkilerine tek etkisi ifa imkansızlığı değildir. Yukarıda belirtildiği gibi ifa kesin olarak imkan dahilinden çıkmamakla birlikte aşırı ölçüde güçleşmiş de olabilir.

Covid- 19 yayılımının ifa güçlüğü yaratıp yaratmadığına dikkat edilirken bir defa bir ifa imkansızlığı olmadığı tespiti ile birlikte ifanın aşırı güçleşip güçleşmediği değerlendirilir. Covid- 19 kendiliğinden her sözleşmede bu türde bir etkide bulunmaz.

Ne var ki eczane veya market niteliğinde olmayan mağazalara insanların müşteri olarak gitmekte çekindiği bir toplumsal ortamın, personelin bulaşıcı hastalık kapma riskine açık olduğu bir rutinin, kira sözleşmesinin başlangıçta kurulduğu uygun olmadığı söylenebildiği ölçüde aşırı ifa güçlüğü bir vakıa olarak kendini gösterir.

Bu durumda Kiracıların işyerlerini açık tutması, ciro elde edemediği halde sabit kira ödemesi, bundan doğan zarara katlanması kira sözleşmesi açısından kira bedelini ödeme borcunu, özellikle alışveriş merkezi ilişkilerinde sözleşme ile üstlenilen açık tutma borcunu imkansız hale getirmese bile aşırı güçleştirmiş sayılabilir.

Dolayısıyla konu şu an için alınan genel nitelikli tedbirlerden yola çıkarak aşırı ifa güçlüğü düzenleyen m. 138 bağlamında tartışılmalıdır.

Ortada pek çok sözleşme açısından bir gerçeklik söz konusudur. Bu gerçeklik ifanın yerine getirilmesini kesin bir şekilde imkansızlaştırmakta mıdır bu tartışılır ama tartışmasız olan şey bunun sözleşme ilişkilerine bir etkisinin olduğu ve bu etkinin de pek çok sözleşme açısından imkansızlığı değil ama aşırı ifa güçlüğü gündeme taşıyacağıdır.

Covid-19 genel nitelikli bir felakettir. Bir sonraki başlıkta vurgulanacağı üzere eğer sözleşmede bu tür durumlara ilişkin kayıt yoksa taraflarca öngörülmemiş ve öngörülmesi beklenmeyen ve borçludan (hatta alacaklıdan) kaynaklanmayan bir sebeptir.

c- Covid – 19'un İfa İmkansızlığı veya Aşırı İfa Güçlüğü Yarattığı Durumlarda Dikkat Edilmesi Gereken Ortak Nokta: Metot

Kanun, bu türde bir felaket durumunda taraflara kendiliğinden sözleşmeye aykırı davranma hakkı vermez. Aynı şekilde bu tür bir durumda varılacak hukuki sonuç her zaman sözleşmedeki edimlerin askıya alınması gibi bir sonuç olmayabilir. Bu sonucu bulabilmek için izlenmesi gereken metot aynıdır.

aa- Somut Sözleşme İlişkinin Etkilenip Etkilenmediği Belirlenmelidir.

İfa imkansızlığı ya da aşırı ifa güçlüğü her bir sözleşme ilişkisi açısından değerlendirilmelidir.

Bu açıdan ifasının Covid-19 yayılımından örneğin fiziken (Covid-19 yayılımı kapsamında erişilmesi gereken yere erişilmemesi veya hiç hesapta olmayan masraflar yapılarak erişilmesi), hukuken (Covid-19 kapsamında alınmış bir yasak nedeniyle) veya ekonomik olarak (Covid-19 riski nedeniyle sözleşmeden beklenen faydanın tamamen ortadan kalktığı) etkilendiği haller bulunup bulunmadığı tespit edilmelidir. Hemen belirtelim ki normal operasyonda kira, mal teslimine ilişkin sözleşmeler Covid-19'dan etkilenme olasılığı olan sözleşmelerdir. Ne var ki bir online sistem üzerinden alınan, alınabilen danışmanlık, bakım gibi sözleşme ilişkileri bu kadar kolay bir tespite vücut vermez.

bb – Sözleşmede Salgın Hastalık Halinde Ortaya Çıkan Riske İlişkin Bir Hüküm Bulunup Bulunmadığı Kontrol Edilmelidir.

Hem ifa imkansızlığına hem de aşırı ifa güçlüğüne ilişkin kanun hükümleri emredici nitelikte olmayan tali, yedek hükümlerdir. Yani yukarıda detayını verdiğimiz kurumlarla ilgili kanunun çözümleri bir ön şartla somut sözleşme ilişkilerine uygulanabilir: Taraflar arasındaki sözleşmede konuya ilişkin bir hüküm bulunmaması. Eğer taraflar arasında sözleşmede bu tür durumlara ilişkin hükümler var ise öncelikli olarak ilgili sözleşme hükümleri çerçevesinde olaya çözüm aranmalıdır.

Sözleşmelerde özellikle kira gibi sürekli borç ilişkilerinde geçici bir süre sözleşme ilişkisini akamete uğratan hallere ilişkin kayıtlar bulunmaktadır. Yine konaklama merkezleri ile (örn. Otel, Pansiyon vb) yapılan sözleşmelerde bu tür durumlara ilişkin kayıtlar bulunmaktadır¹.

---

¹ Bunlar sözleşme serbestisi gereği çok farklı ihtimallerde karşımıza çıksa da temelde şu şekilde gruplandırılabilir.

- İlk grupta bu türde genel nitelikli olaya hatta taraflardan birinin ediminin bu olay nedeniyle imkansızlaşmasına veya aşırı güçleşmesine rağmen özellikle para borçlusunun edimini yerine getireceğine dair kayıt barındıran sözleşmeler. Konaklama yerlerinin sözleşmelerinde para ödeme borçlusunun salgın nedeniyle otelin çalışmadığı durumda dahi bedelin tamamını veya bir miktarını ödemesine ilişkin düzenlemeler bu şekildedir. Bu bir ölçüde rizikoyu tamamen bir tarafa yıkan bir nevi hasar üstlenilmesi kaydı yaratan sözleşme düzenlemeleridir.

İlk olarak mevcut kaydın somut Covid- 19 yayılımına ilişkin olup olmadığı tespit edilir sonrasında da sözleşme uyarınca haklar ve borçlar belirlenir. Sözleşmelerde sınırlı sayıda olaydan başka bir durumun (örneğin salgın hastalığın yer almadığı bir sınırlı sayıya) sosyal nitelikli bir olay olarak sayılmayacağı tarzı kayıtlar bir uyuşmazlıkta ilgili hüküm bakımından sorun yaratacak türde kayıtlardır.

d- Covid – 19 Etkisine Rağmen Sözleşmede Hüküm Bulunmaması

aa- Mücbir Sebep Kaynaklı İfa İmkansızlığı ve Covid- 19

Ülkemizde genel nitelikli bir sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş değildir. Resmi makamların açıklamaları bütün vatandaşların evde kalmasına ilişkin tavsiye, belli risk grubuna ilişkin ise yasak olarak kendisini göstermektedir.

Ayrıca Covid- 19 yayılımının engellenemez olduğuna ilişkin bir bulgu da kamuoyu ile paylaşılmamaktadır. Covid -19'a ilişkin paket tur sözleşmeleri açısından Ticaret Bakanlığının "mücbir sebep" açıklamaları mevcuttur.

Ne var ki mevcut durumda salt mücbir sebep değerlendirmesi tek başına yetmez ifanın da somut sözleşme ilişkisi açısından imkansızlaştığını tespit etmek gerekecektir.

Kira ilişkileri örneğinden bakılırsa işyerlerinde faaliyetlerin durdurulmasına ilişkin bir tedbir veya tavsiye kararı söz konusu değildir. Alışveriş merkezleri ile ilgili bir tavsiye kararı söz konusu olduğu ve bu karardan sonra kapanan alışveriş merkezi sayısının yaklaşık 100 olduğuna ilişkin haberler bulunmaktadır. Bazı alışveriş merkezlerinin ise normal faaliyetlerine devam ettiği (bazısının süre kısaltımı yapmakla birlikte) görülmektedir. İmkansızlık bu açıdan objektif olarak tespiti gereken bir konudur ve mevcut çalışma ortamlarına ilişkin alışveriş merkezlerine ilişkin uygulama Covid- 19 bakımından bu tespiti yapmaya yeterli değildir.

Kaldı ki imkansızlığın sonuçları da her durumda tarafların yararına olmayabilir.

Kanun, mücbir sebebin (borçludan kaynaklanmayan vakıa olarak) edimi imkansızlaştırmasını TBK m. 136'da düzenler. Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere ilişkin durum da bu maddede düzenlenir. Mücbir sebep nedeniyle ifa imkansızlığının sonucu borcun sona ermesidir. Bu durum tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmede meydana gelmiş ve edimlerden biri imkansızlaşmışsa karşı edim de bundan etkilenir ve her iki tarafın da borcu sona erer.

Kanunun bu hükmü temel model olarak sürekli - yani gerçekleştiği andan itibaren ortadan kalkmayacak bir biçimde - imkansızlaşma halini düzenler. Sürekli imkansızlıkta belirli bir zamanın geçmesi ile imkansızlık yaratan durum ortadan kalkmaz veya imkansızlığın ortadan kalkacağı süre belirlenemez, tahmin edilemez durumdadır.

Kanun, özellikle kira ilişkilerinde gündeme gelen ve tarafları sözleşme süresinin içinde belirli bir zaman diliminde etkileyen imkansızlaşma hallerini düzenlemez. Bu hale geçici imkansızlık denir ve geçici imkansızlık Türk Borçlar Hukukunun en tartışmalı konularından biridir.

- İkinci grupta bu türde bir durum halinde tarafların müzakere etmelerine ilişkin kayıt barındıran sözleşmeler söz konusudur. Bu kayıt her iki tarafa da risk yaratan duruma (Somut olayda Covid- 19) ilişkin bir sözleşme değişikliğine (tadil) gitme bu yönde bir müzakere ortamına girme ve dürüstlük kuralına göre bu müzakereyi sürdürme (mutlaka bir tadil yapılacak demek değildir) borcu yükler.

- Üçüncü grup sözleşmelerde ise özellikle geçici süre ile (ister öncesinde bir müzakere süreci bulunsun ister bulunmasın) edimlerin ifa edilememesi haline yönelik bir süre öngören ve bu süre içinde ve süre sonunda sözleşme ilişkisine yönelik içerik barındıran kayıtlar söz konusudur.

Yargıtay, 1993 ve 2004 yılında verdiği iki kararında geçici imkansızlığı TBK m. 136 bağlamında değerlendirmeyen bir yaklaşım sergilemiştir². Daha sonra verdiği kararlarında Yargıtay'ın geçici imkansızlık halinde tarafların geçici imkansızlık süresinde sözleşme ile bir süre bağlı olduklarını bu sürenin de akde tahammül süresi olduğunu belirttiği görülür. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bu tespiti 2010 yılında yapmıştır ve bu tespit Yargıtay'ın güncel yaklaşımını ifade etmektedir³.

Geçici imkansızlıkta Yargıtay yaklaşımı, tahammül süresi boyunca sözleşmeden doğan borçların sona ermeyeceği anlamına gelecektir. Bu süre dolduktan sonra da hala durum devam ediyorsa sözleşme sona ermiş sayılacak ve mesela kira örneğinde kiralananın tahliyesi söz konusu olacaktır. Her bir sözleşme ilişkisi için tahammül süresi olayın, sözleşmenin özelliğine göre belirlenmek durumundadır.

Tekrar edelim ki kira sözleşmesi örneğinde imkansızlığın bulunduğu, somut durumda (geçici veya sürekli) kabul edilmeyebilir. Yukarıda belirttiğimiz üzere Kiracının kira bedelini ödeme borcu değil kiraya verenin kullanıma uygun tutma borcunun hala mümkün olup olmadığı değerlendirmeye alınacaktır.

Geçici imkansızlık halinde tarafların birbirlerinden ifa talebinde bulunup bulunamayacakları tartışmalı bir meseledir ve öğretide bir yaklaşım geçici imkansızlığın söz konusu olduğu (Yargıtay'ın tahammül süresi içinde tarafların bağlı olduklarını belirttiği sözleşme ilişkilerinde) alacaklının aynen ifa isteminde bulunamayacağını sözleşmenin bir tür askı durumunda olduğunu belirtir.

bb- Covid- 19 ve Aşırı İfa Güçlüğü

Aşırı ifa güçlüğü, TBK m. 138'de düzenlenir ve aynen şu şekildedir: “Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmemiş ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır”.

Eğer içinde bulunduğumuz durum ama sürekli ama geçici nitelikte kesin bir ifa engeli olarak değerlendirilmezse mevcut gerçeklik aşırı ifa güçlüğü açısından değerlendirilebilir. Çünkü Covid-19, taraflarca sözleşmenin başlangıcında öngörülmemiştir. Covid- 19 borçludan kaynaklanmamaktadır. Covid- 19, genel nitelikli bir felaket olarak ticareti olumsuz etkilemekte, insan sağlığına ilişkin tehlike yaratmaktadır.

Yine kira örneğine dönersek, kiracı işletmelerin hem personellerinin hem de toplum sağlığını tehlikeye atarak ve Covid- 19 kapsamında toplumsal tepki (hastalığa yönelik reaksiyon) gereği ticaretin, alışverişin durma tehlikesine geldiği ortamda hem mağazaları açık tutmak hem de kira bedeli ödemekle yükümlü tutulamama argümanını ileri sürebilirler.

Elbette bu argüman açısından dikkat edilmesi gereken nokta salgının ekonomik riskinin katlanılmaz şekilde kiracının sırtında kalması olgusudur.

² Y. 15. HD. 1993/283 E. 1993/1515 K. 01.04.1993; Y. 15. HD. 2003/4184 E. 2004/1686 K. 25.03.2004

³ YHGK E. 2010/15-193 K. 2010/235 T. 28.4.2010

Eğer öyleyse Covid- 19'un aşırı ifa güçlüğü yarattığı TBK m. 138 kapsamında ileri sürülebilir. TBK m. 138 belirli bir döneme ilişkin bu dönemin etkisini sürdürdüğü ihtimallere sınırlı olarak sözleşmenin tadil edilmesini bu olmuyorsa sözleşmenin sona erdirilmesini isteme hakkı verir.

e- 26.03.2020 Tarih ve 31080 Sayılı Resmi Gazete'de Yayınlanan 7226 Sayılı Kanun

Yukarıda ele alınan konularla ilgili olarak yaşanacak bir uyuşmazlıkta para ödeme edimini yerine getirmeyen ve bundan dolayı alacaklısı ile uyuşmazlık içine giren borçlu için temerrüt tehlikesi gündeme gelecektir. Gerçekten de ne geçici imkansızlığın ne de aşırı ifa güçlüğü'nün ileri sürülebileceği bir durumda borçlu para borcunu ödememekten dolayı sözleşmeye aykırılıktan dolayı yaptırıma uğrayacaktır. Yine kira sözleşmesi özelinde kiracı açısından tahliye de gündeme gelebilir. Bununla birlikte Kanun koyucu 7226 sayılı Kanun'un geçici madde 2 hükmü ile 01.03.2020 tarihinden itibaren 30.06.2020'ye kadar işleyecek iş yeri kiralalarını ödeyememenin kira sözleşmesinin feshine ve tahliyesine neden olmayacağını hükme bağlamıştır. Böylece bu zaman aralığına ilişkin kiralaların ödenmemesinden dolayı kiraya verenler kira sözleşmesini sona erdirmeye yoluna gidemeyeceklerdir.

Bu demektir ki kira bedeli ödemede temerrüt nedeniyle TBK. m. 315 uyarınca gönderilecek bir fesih bildirimini yukarıda anılan özel kanunun hükmü uyarınca kira sözleşmesini sona erdirmeyecektir. Yine konut ve çatılı işyeri kiralalarında bir tahliye davası sebebi olarak sayılan iki haklı ihtar nedeni ile tahliye davası olarak bilinen TBK m. 352 f.2 bakımından 01.03.2020-30.06.2020 arasının kira bedellerinin ödenmemesi iki haklı ihtarla konu edilemeyecek ve bu aralıkta kira bedellerinin ödenmemesi üzerine gönderilen ihtarlar üzerinden bir tahliye davası devşirilemeyecektir.

Ne var ki yine de kira alacakları için takip yapılması⁴ söz konusu olabilecektir. Zira madde feshi ve tahliye sebebi oluşturmaz şeklinde bir içerik taşımaktadır. Kira sözleşmesinin kira bedeli ödememe nedeniyle feshi ve kiralananın tahliyesi kira bedeli ödememenin kira sözleşmesi özelinde yaptırımları olmakla birlikte kiraya verenin ileri sürebileceği yegane talepler, kullanabileceği yegane haklar değildir.

Bu açıdan madde kiracıların Mart- Temmuz ayları arasında kira bedeli ödememek kaynaklı tahliye tehdidinde maruz kalmalarını engellemektedir. Bir diğer deyişle bu bedellerin Covid- 19 kapsamında işyeri kiralalarında işi olumsuz etkilenen kiracının bedeli ödeyememesi kiralanda yürüttüğü işini bu nedenle kapatmak zorunda olmayacağı anlamına gelmektedir.

Bu hüküm ileride yaşanacak uyarılama taleplerine de etki edecektir kanaatindeyiz. Zira aşırı ifa güçlüğü'nün söz konusu olduğu bir kira ilişkisinde uyarılamanın mümkün olmadığı bir durumda sözleşmenin sona erdirilebileceği belirtilmektedir. Bu durumda kira bedelinin bu aralıkta ödenmediği ve tarafların uyarılama için bir zemin bulamadıkları bir durumda kira sözleşmesini fesh etmek isteyen taraf 7226 sayılı Kanun'un geçici madde 2 hükmü kapsamında bu türde bir hak ileri süremeyebilir. Bir diğer deyişle bu madde Mart- Temmuz 2020 aralığında kira bedeli ödeyememe halini bir fesih sebebi olmaktan çıkardığı ölçüde taraflar sözleşmeyi bu aralık için uyarlamak durumunda kalacaklardır.

Özet Adımlar – Yol Haritası

Sözleşmedeki edim sürekli olarak imkansızlaştı mı? Evet

⁴ Elbette Covid- 19 pandemisinin İcra İflas Dairelerinin çalışma düzenine etkisi kapsamında takip taleplerinin ertelendiği süre geçtikten sonra.

Sözleşmede durumu kapsayan bir çözüm var mı? Evet

Çözüm için sözleşmeye bakılır. İlgili kayıt müzakere etme yükümlüğü getirdiğinde müzakere etme borcu yerine getirilir. Müzakere burada da uyuşmazlıkları engellemek için sözleşmesel bir borç olmasa tavsiye edilir.

Sonuç alınamadığında gidilecek hüküm: TBK m. 136. Borç sona erer.

Sözleşmedeki edim geçici olarak imkansızlaştı mı? Evet

Sözleşmede durumu kapsayan bir çözüm var mı? Evet

Çözüm için sözleşmeye bakılır. İlgili kayıt müzakere etme yükümlüğü getirdiğinde müzakere etme borcu yerine getirilir. Müzakere burada da uyuşmazlıkları engellemek için sözleşmesel bir borç olmasa dahi tavsiye edilir.

Sonuç alınamadığında gidilecek hüküm: Öncelikle taraflar arasında geçici imkansızlığın söz konusu olduğu evrede Yargıtay kararı uyarınca akde tahammül süresi kadar beklenir. Bu aşamada Yargıtay taraflar arasında sözleşme ilişkisinin bağlayıcılığını sürdürdüğünü belirtse de ilgili evrede aynen ifa talebinin imkansızlık nedeniyle bir uyuşmazlıkta kabul görmeyeceği söylenebilir. Eğer akde tahammül süresinde halen imkansızlık ortadan kalkmamışsa TBK m. 136. Tahammül süresinin dolumundan itibaren imkansızlığın sonuçları uygulanır. Borç sona erer.

Sözleşmedeki edim geçici veya sürekli bir şekilde imkansızlaşmadı ancak borçlu için edimini ifa etmek Covid -19 yüzünden aşırı ölçüde güçleşti mi? Evet

Sözleşmede durumu kapsayan bir çözüm var mı? Evet

Çözüm için sözleşmeye bakılır. İlgili kayıt müzakere etme yükümlüğü getirdiğinde müzakere etme borcu yerine getirilir. Müzakere burada da uyuşmazlıkları engellemek için sözleşmesel bir borç olmasa dahi tavsiye edilir.

Sonuç alınamadığında gidilecek hüküm: TBK m. 138. Öncelikle aşırı ifa güçlüğü'nün sonuçlarının borçlu üzerinde kalmaması için uyarılama talep edilir. Bu kabul edilmediğinde sözleşme ilişkisinin sonlandırılması talep edilir.

BÖLÜM II

Covid 19 Salgını ve İş Hukuku

(Dr. Öğr. Üyesi Ender DEMİR**)

Korona virüsü nedeniyle birçok işyerinde mal ve hizmet üretimi tamamen durdu veya durma noktasına geldi. Çalışma yaşamına ilişkin birtakım genel tedbirler alındı; alınan bu tedbirler ve mevcut yasal düzenleme çerçevesinde başvurulabilecek çözüm yollarını bu çalışmada derledik.

İş hukukunun kendine özgü ilke ve amaçları doğrultusunda, salgın hastalık nedeniyle faaliyetleri tamamen duran veya kısmen duran işyerlerinde sırasıyla aşağıdaki tedbirlere başvurulabilir. Sokağa çıkma yasağı bulunan işçilerin durumları ise ayrıca ele alınacaktır.

1. Uzaktan çalışma sistemine geçilmesi
2. Kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneğinden faydalanılması
3. Telafi çalışma yapılması
4. Yıllık ücretli izin kullanılması
5. Ücretsiz izin teklif edilmesi
6. İş akdinin feshi

I. Uzaktan çalışma sistemine geçilmesi

Uzaktan çalışma sistemine geçilmesi, iş sözleşmesinde esaslı değişiklik niteliğinde olup, işçinin kabulüne bağlıdır. İşveren çalışma koşullarında esaslı bir değişikliği ancak durumu işçiye yazılı olarak bildirmek suretiyle yapabilir. Bu şekilde uygun olarak yapılmayan ve işçi tarafından altı işgünü içinde yazılı olarak kabul edilmeyen değişiklikler işçiyi bağlamaz.

Uzaktan çalışma kaçınılmazsa ve işçi buna rağmen bu değişikliği kabul etmezse, işveren değişikliğin geçerli bir nedene dayandığını; yazılı olarak açıklamak ve bildirim süresine uymak suretiyle iş akdini feshedebilir. Bu durumda işçi koşulları varsa kıdem ve ihbar tazminatına hak kazanıp, işsizlik ödeneğinden faydalanabilir.

Uzaktan çalışma yapılmakla birlikte haftalık çalışma süresi önemli ölçüde azalmışsa, aynı zamanda kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneğine başvurulabilir.

Uzaktan çalışmada işverenin genel yükümlülükleri

- Uzaktan çalışmaya geçildiğine dair ek bir sözleşme veya ek bir protokol yapılmalıdır.
- İşin yürütümü için gerekli araç ve gereçler işverence sağlanmalıdır.
- İşçilere iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmelidir.

II. Kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneğinden faydalanılması

** İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı

Salgın hastalık nedeniyle, haftalık çalışma süresi önemli ölçüde azalan (30 saat ve altı) veya faaliyetleri tamamen veya kısmen geçici olarak durdurulan işyerleri kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneğinden faydalanılabilir. Bu ödenekten faydalanmak için Türkiye İş Kurumu tarafından hazırlanan maktu formların doldurulması ve Kuruma e-posta yoluyla gönderilmesi gerekmektedir.

Resmi Gazetede 26 Mart tarihinde yayınlanan Torba Kanun ile kısa çalışma ödeneğine ilişkin geçici bir düzenleme öngörülmüştür. Bu düzenlemeyle, ödenekten yararlanma koşulları kolaylaştırılmış, geriye dönük olarak (29 Şubat 2020'ya kadar) başvuru yapılmasının yolu açılmıştır.

a-Ödenekten hangi işçiler yararlanabilir?

Kısa çalışma başlama tarihinden önceki;

-Son **60 gün** hizmet akdine tabi olan,

-Son üç yıl içinde **450 gün** sigortalı olarak çalışıp, adına işsizlik sigortası primi ödenmiş olan işçiler bu ödenekten yararlanabilir.

b-Bu koşulları sağlamayan işçiler bakımından nasıl bir yol izlenmelidir?

Kısa çalışma ödeneğine hak kazanmayan işçilere, işveren dilerse kısa çalışma ödeneği tutarında kendisi ek bir ödeme yapabilir. Bu mümkün değilse, telafi çalışma karşılığında ücretli izin, yıllık ücretli izin veya işçinin onayı ile ücretsiz izin verilebilir. Son çare olarak iş akdinin fesih yoluna başvurulabilir.

Kısa çalışma ödeneğinin süresi 3 aydır; miktarı en az bin 752 lira (asgari ücretin %60'ı) en fazla 4 bin 380 liradır (asgari ücretin 1.5 katı). Kısa çalışma ödeneği alan işçinin kısmi olarak çalıştırılması halinde, çalışılan süreyle orantılı olarak işverenin ücret ödeme yükümlülüğü devam eder.

III. Telafi çalışma yapılması

Salgın hastalık nedeniyle faaliyetleri geçici süreyle tamamen ve kısmen duran işyerlerinde, işin niteliğine uygun olması halinde çalışılmayan sürelerin daha sonra telafi edilmesi mümkündür.

Salgın hastalık riskinin ortadan kalkmasından itibaren, işveren dört ay içinde çalışılmayan süreler için telafi çalışması yaptırabilir. Bu çalışmalar fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma sayılmaz.

Telafi çalışma yapılması hususunda karar ve uygulama yetkisi işverene aittir. Telafi çalışma için işçinin onayı aranmaz. Ancak telafi çalışma yaptırmak isteyen işveren, zorlayıcı hal süresince; yani virüsün etkili olduğu bu dönemde işçi ücretlerini herhangi bir kesinti veya hak kaybı yaratmadan tam ödemelidir. Yıllık ücretli izin, ücretsiz izin veya kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneğinin uygulandığı işyerlerinde daha sonra telafi çalışma yapılması mümkün değildir.

IV. Yıllık ücretli izin kullanılması

Yıllık ücretli izin kullanımına ilişkin karar ve takdir yetkisi işverene aittir. Dürüstlük ilkesi gereği, iş yoğunluğun önemli ölçüde azaldığı veya durduğu bu günlerde işverenin talep

etmesi halinde işçilerin yıllık ücretli izinlerini kullanmaları gerekir. Yıllık ücretli izni bulunmayan veya henüz yıllık ücretli izne hak kazanmayan işçiler bakımından tarafların anlaşmasıyla avans yıllık izin kullanımı mümkündür.

V. Ücretsiz izin teklif edilmesi

Tarafların anlaşması halinde ücretsiz izin kullanılabilir. İşçinin onayı alınmaksızın tek taraflı olarak ücretsiz izin verilmesi veya işçinin bunu kullanmaya zorlanması mümkün değildir. Aksi halde bu durum işveren tarafından iş akdinin haklı veya geçerli neden olmaksızın feshi olarak kabul edilir.

Tarafların anlaşmasıyla ücretsiz izin uygulanması halinde, ücretsiz iznin süresi, sonuçları hakkında işçiye bilgi verilmelidir. Ucu açık şekilde uygulanan veya sonuçları hakkında işçiye bilgi verilmeyen ücretsiz izin uygulamaları işçiyi bağlamaz.

Başvurulabilecek herhangi bir yolun bulunmaması halinde, fesih yoluna gitmeden önce, feshin son çare olması ilkesine uygun şekilde işçiye ücretsiz izin teklif edilmelidir.

VI. İş akdinin feshi

Salgın hastalık nedeniyle faaliyetleri önemli ölçüde olumsuz etkilenen işyerlerinde son çare olarak iş akdinin feshi yoluna başvurulabilir. İş akdinin feshinden önce, son çare ilkesine uygun olarak sırasıyla uzaktan çalışma, kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneği, telafi çalışma, yıllık ücretli izin, ücretsiz izin seçeneklerine başvurulmalıdır.

İş akdi feshedilen işçi koşulları varsa kıdem tazminatı ve ihbar tazminatına hak kazanır.

VII. Sokağa çıkma yasağı bulunan işçiler bakımından;

Yaş veya kronik hastalık nedeniyle sokağa çıkma yasağı bulunan işçiler bakımından uzaktan çalışma, kısa çalışma ödeneği, telafi çalışma, yıllık ücretli izin veya karşılıklı anlaşma ile ücretsiz izin uygulaması söz konusu olabilir.

a-İş akitleri feshedilebilir mi?

İzinli ve haklı bir mazereti olmaksızın devamsızlık yapan işçinin iş akdi feshedilebilir. Ancak salgın hastalık nedeniyle sokağa çıkması yasağı bulunan bu işçilerin haklı bir mazeretleri bulunduğundan iş akitleri, devamsızlık gerekçesiyle feshedilemez.

b-Ücret ödenir mi?

Ücret, fiili çalışmanın karşılığı olarak ödenir; fiili çalışması bulunmayan işçilere ücret ödenmeyebilir. Sokağa çıkma yasağı bulunan işçilerin hastalık sigortasından yararlanmak üzere rapor alması, böylelikle geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanmaları teşvik edilebilir.

BÖLÜM III

Covid-19 Salgını Sebebiyle Alınan Önlemlerin Marka Hukukuna Etkileri

(Av. Şahin Keskin ***)

Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınına karşı alınan önlemlerin Marka Hukuku bakımından değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

26.03.2020 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 7226 sayılı Kanun’un geçici 1. Maddesi uyarınca;“(1) Covid-19 salgın hastalığının ülkemizde görülmüş olması sebebiyle yargı alanındaki hak kayıplarının önlenmesi amacıyla;

a) Dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri de dâhil olmak üzere bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm süreler; 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile usul hükmü içeren diğer kanunlarda taraflar bakımından belirlenen süreler ve bu kapsamda hâkim tarafından tayin edilen süreler ile arabuluculuk ve uzlaştırma kurumlarındaki süreler 13/3/2020 (bu tarih dâhil) tarihinden,

b) 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile takip hukukuna ilişkin diğer kanunlarda belirlenen süreler ve bu kapsamda hâkim veya icra ve iflas daireleri tarafından tayin edilen süreler; nafaka alacaklarına ilişkin icra takipleri hariç olmak üzere tüm icra ve iflas takipleri, taraf ve takip işlemleri, yeni icra ve iflas takip taleplerinin alınması, ihtiyati haciz kararlarının icra ve infazına ilişkin işlemler 22/3/2020 (bu tarih dâhil) tarihinden, itibaren 30/4/2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar durur. Bu süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden itibaren işlemeye başlar. Durma süresinin başladığı tarih itibarıyla, bitimine on beş gün ve daha az kalmış olan süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden başlamak üzere on beş gün uzamış sayılır. Salgının devam etmesi halinde Cumhurbaşkanı durma süresini altı ayı geçmemek üzere bir kez uzatabilir ve bu döneme ilişkin kapsamı daraltabilir. Bu kararlar Resmî Gazete’de yayımlanır.

(2) Aşağıdaki süreler bu maddenin kapsamı dışındadır:

a) Suç ve ceza, kabahat ve idari yaptırım ile disiplin hapsi ve tazyik hapsi için kanunlarda düzenlenen zamanaşımı süreleri.

b) 5271 sayılı Kanunda düzenlenen koruma tedbirlerine ilişkin süreler.

c) 6100 sayılı Kanunda düzenlenen ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemlere ilişkin süreler.

...

(4) Durma süresince duruşmaların ve müzakerelerin ertelenmesi de dâhil olmak üzere alınması gereken diğer tüm tedbirler ile buna ilişkin usul ve esasları;

a) Yargıtay ve Danıştay bakımından ilgili Başkanlar Kurulu,

b) İlk derece adli ve idari yargı mercileri ile bölge adliye ve bölge idare mahkemeleri bakımından Hâkimler ve Savcılar Kurulu,

---

*** Kahveci Avukatlık Bürosu

c) *Adalet hizmetleri bakımından Adalet Bakanlığı belirler.*”

hükümlerine yer verilmiştir. İlgili hükümler uyarınca dava açma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler 13.03.2020 tarihinden 30.04.2020 tarihine kadar durmuştur. Bu hükmün istisnaları olarak ise; 1- yargılamaya ilişkin zamanaşımı süreleri ile idari yaptırım, disiplin hapsi ve tazyik hapsi için kanunlarda düzenlenen zamanaşımı süreleri 2-Ceza Muhakemesi Kanunu’nda yer alan koruma tedbirine ilişkin süreler 3-Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda yer alan ihtiyati tedbir kararının icrasına ilişkin işlemler sayılmıştır.

Kanun’un Resmi Gazete’de yayınlanmasının ardından 30.03.2020 tarihinde **7226 sayılı Kanunun Geçici 1.Maddenin 4.fıkrası uyarınca; Covid-19 salgın hastalığı sebebiyle yargı alanında alınması gereken tedbirler ve bunların uygulanmasına ilişkin usul ve esaslara ilişkin Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından Genel Kurul kararı yayınlanmış olup;**

“26/03/2020 tarihinde yürürlüğe giren 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun geçici 1’inci maddesi, durma süresince, ilk derece adli ve idari yargı mercileri ile bölge adliye ve bölge idare mahkemeleri bakımından duruşmaların ve müzakerelerin ertelenmesi de dâhil olmak üzere alınması gereken diğer tüm tedbirler ile buna ilişkin usul ve esasların belirlenmesinde Hakimler ve Savcılar Kurulunu yetkili kılmıştır. 7226 sayılı Kanunun amacı doğrultusunda, salgın riskinin en aza indirilmesi, halkın ve adli personelin sağlığının korunması, bireylerin birbirleriyle temaslarının asgariye indirilmesi, aynı zamanda da kamu hizmetlerinin aksatılmaması ve kişilerin maddi hukuk, usul hukuku ve takip hukuku çerçevesinde haklarının korunması amacıyla aşağıdaki ek tedbirleri alma zarureti hasıl olmuştur.

Bu itibarla;

1) *Tutuklu (yasal zorunluluk nedeniyle sadece tutukluluğun değerlendirilmesi yönünden) ve acil işler, dava zamanaşımı yakın olan soruşturma ve kovuşturma dosyaları, yürütmenin durdurulması istemleri ile ivedi sayılacak diğer iş ve işlemler haricindeki ilk derece adli ve idari yargı mercileri ile bölge adliye ve bölge idare mahkemelerine ait duruşma, müzakere ve keşiflerin 30/04/2020 (bu tarih dahil) tarihine kadar ertelenmesine,*

2) *Duruşma, müzakere ve keşiflerin ertelenmesine yönelik işlemlerin evrak üzerinden ve duruşma açılmadan icra edilmesine, yeni duruşma günü ile keşif saatinin, masrafları gider avansından veyahut kamu bütçesinden karşılanmak ve her türlü iletişim vasıtalarından istifade edilmek suretiyle uyuşmazlığın taraflarına bildirilmesine,*

3) *Ceza Muhakemesi Kanununa göre tutukluluk değerlendirmesinin zorunlu olduğu durumlarda, tutuklu ve müdafinin SEGBIS uygulaması üzerinden dinlenilerek duruşmaların icrasına,*

(...)

6) *Tutukluluğa itiraz, yürütmenin durdurulması kararlarına itiraz ve infaz hakimliğine yapılan itirazlar ile müzakerelerin, iletişim ve UYAP imkanlarından istifade edilmek suretiyle gerçekleştirilmesine,*

7) *Tutuklu ve acil işler dışında kamu davasının açılmasının 30/04/2020 tarihine kadar ertelenmesine,*

(...)

9)Ertelme süresince salgının önlenmesine yönelik tedbirlere riayet edilmek suretiyle ihtiyati tedbir ve bu işleme yönelik itirazların değerlendirilmesi gerektiğine,

10)6284 Sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının yükümlülerin korona virüs kapsamında sağlığını tehdit etmeyecek şekilde değerlendirilmesi gerektiğine,

11)**Ertelme süresince adli hizmetlerin tamamen durması gibi bir durumun söz konusu olmadığı, suç ve suçlulara ilişkin ihbar ile şikâyetlerin kanun önünde dava ve iddia hakkı çerçevesinde devam ettiğinin bilinmesine ve bu hususta gerekli hassasiyetin gösterilmesine,**

(...)

14)Salgının boyutu ve adliyelerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak komisyon başkanları ve başsavcılarının görev ve yetkileri kapsamında lazım gelen ilave tedbirleri, ilgili mevzuat ve tavsiye kararları çerçevesinde gecikmeden ifa etmelerine,

15)Belirlenen tarih sonrası için gelişen şartlara göre durumun yeniden değerlendirilmesine," karar verilmiştir.

- Bu düzenlemenin 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nda belirtilen süreleri de kapsadığı şüphesizdir. Bir diğer anlatımla marka hakkına tecavüze ilişkin süreler ile birlikte Türk Patent ve Marka Kurumu nezdindeki sicil işlemleri ve ücretlere ilişkin tüm süreler, itiraz süreleri, Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu kararlarına karşı açılacak davalarda dava açma süreleri ve ihlali hâlinde hak kaybına neden olabilecek diğer tüm süreler de durmuştur. **Bu durma kararının sonucu olarak idari başvuru yollarına ilişkin süreler, hak düşürücü süreler de dahil olmak üzere bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm sürelerin belirlenen tarih aralığında durduğunu söylemek mümkündür.**
- 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nda düzenlendiği şekli ile marka hakkına tecavüz suçunun soruşturması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır. Yürürlüğe giren kanun ve genel kurul kararı uyarınca tutuklu ve acil işler dışında kamu davasının açılmasının 30/04/2020 tarihine kadar ertelenmesine karar verilmiş ise de adli hizmetlerin tamamen durması gibi bir durumun söz konusu olmadığı, suç ve suçlulara ilişkin ihbar ile şikâyetlerin kanun önünde dava ve iddia hakkı çerçevesinde devam etmektedir.
- Türk Patent ve Marka Kurumu nezdindeki işlemler bakımından ayrıca 13.03.2020 tarihine ve sonrasına denk gelen ancak gerçekleştirilmemiş işlemler için hak sahiplerine ve vekillere geriye dönük olarak bu işlemleri yapma hakkı tanınacak olup düzenlemeye göre süreler 01.05.2020 itibarıyla işlemeye başlayacaktır. 01.05.2020 itibarı ile sürenin bitimine 15 gün ve daha az kalan süreler 15 gün uzatılmış sayılacağı Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından kamuoyu ile paylaşılmıştır.
- Marka hakkına tecavüz kapsamında koruma altında olan bir diğer süreç ithalat ve ihracat işlemlerine ilişkindir. Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının korunmasına ilişkin gümrük önlemleri, Gümrük Kanunu'nun 57. ve Gümrük Yönetmeliğinin 100. ve 111. maddelerinde düzenlenmiştir. 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 57. maddesi uyarınca Fikri ve Sınai Haklar Mevzuatına göre korunması gereken haklar ile ilgili olarak hak sahibinin yetkilerine tecavüz eder mahiyetteki eşyanın alıkonulması veya gümrük işlemlerinin durdurulması hak sahibinin veya temsilcisinin talebi üzerine gümrük

idareleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Marka hakkına tecavüz şüphesi ile Gümrük Müdürlüğü tarafından durdurulan ithalat/ihracat işlemi durdurulan veya alıkonulan eşyaya ilişkin olarak da hak sahibine ilgili durdurma kararının bildiriminden itibaren on iş günü içinde, hak sahibinin; yetkili mahkemede dava açması ve ihtiyati tedbir kararı alması veya yetkili mahkeme dışında bir mahkemeden ihtiyati tedbir kararı alması ve ihtiyati tedbir kararının alındığı tarihten itibaren on gün içinde yetkili mahkemede dava açması ve bu durumu gösterir bir belgenin gümrük idaresine ibrazı gerekmektedir. **Bu süreçte virüs salgınının yayılmasını engellemek amacı ile ülkemizdeki gümrük kapılarının bazılarının kapatıldığı bilinmektedir. Faaliyette olan Gümrük Müdürlükleri bakımından ise Gümrük Kanunu m. 57/3'de ver verilen mazeret sebeplerinin varlığı bu süreçte mevcut bulunduğundan marka hakkına tecavüz teşkil eden gümrük durdurmasına ilişkin yasal sürecin takibinin sağlanması için ek süre talepleri olumlu değerlendirilmekte ve bu konuda bir aksaklık yaşanmasının önüne geçilmektedir.**

Bölüm IV
Covid 19 Salgınının İcra Ve İflas Hukuku'na Etkisi
(Av. Emre Kasap****)

Bilindiği üzere Corona Virüsü (Covid-19) 2019 yılının son aylarında Çin Halk Cumhuriyeti'nin Wuhan kentinde ortaya çıkmış olup 2020 yılının ilk aylarından itibaren tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından Corona virüs için, kıta ve tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklara verilen "Pandemi" olarak nitelendirme kararı alınmıştır.

Corona virüs salgını, dünya tarihinde daha önce ortaya çıkan salgınlardan çok daha hızlı bir şekilde tüm dünyaya yayılmıştır. Corona virüs salgının hızla yayılmasının sonucunda dünyada sosyal hayata, iş hayatına ve ticari hayata da büyük zararlar vermektedir. Virüs salgının yayıldığı ülkeler için virüsün etkilerinin tamamen ortadan kaldırmak veya en aza indirmek için birtakım kurallar getirme mecburiyeti hasıl olmuştur. Bazı ülkelerde sokağa çıkma yasağı getirilerek corona virüsünün bir an önce kontrol altına alınması amaçlanmıştır. Ülkeler giriş-çıkış kapılarını kapatmış ve bunun sonucunda da uluslararası ulaşım tamamen durmuştur. İthalat ve ihracatta ise ciddi anlamda düşüşler yaşanmaktadır. Uluslararası spor organizasyonları, ulusal spor organizasyonları, tiyatro, sinema gibi aktiviteler de ertelenmiş olup ülkeler corona virüsünün etkilerini ortadan kaldırmak için bunun gibi birçok ciddi tedbirler almıştır.

Ülkemizde de 11.03.2020 tarihinde ilk corona virüs(Covid-19) vakası görülmüş olup etkisini çok kısa bir zaman diliminde göstermiştir. Bu sebeple ülkemizde de önemli bazı düzenlemeler getirilmiştir.22.03.2020 tarihli 31076 sayılı Resmi Gazete' de yayımlayarak yürürlüğe giren 2279 Sayılı Cumhurbaşkanı kararı ile Corona Virüs(Covid-19) salgını nedeniyle 30.04.2020 tarihine kadar 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanun'unun 330. Maddesi yürürlüğe konulmuştur.

2004 Sayılı İcra ve İflas Kanun'unun 330'uncu maddesinde ;

"Salgın hastalık, umumi bir musibet veya harb halinde İcra Vekilleri Heyetinin kararıyla memleketin bir kısmında veya bazı iktisadi zümreler lehine muayyen bir müddet için icra takipleri durdurulabilir."

Yukarıda dayanağı belirtilen 22.03.2020 tarihli Cumhurbaşkanı Kararı'da şöyledir; *'COVID-19 salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek amacıyla alınan tedbirler kapsamında; bu Kararın yürürlüğe girdiği tarihten 30.04.2020 tarihine kadar, nafaka alacaklarına ilişkin icra takipleri hariç olmak üzere, yurt genelinde yürütülmekte olan tüm icra ve iflas takiplerinin durdurulmasına bu çerçevede taraf ve takip işlemlerinin yapılmamasına, yeni icra ve iflas takiplerinin alınmamasına ve ihtiyati haciz kararlarının icra ve infaz edilmemesine karar verilmiştir.'*

2004 Sayılı Kanun'un 330'uncu maddesi ülkemizde ilk defa uygulama alanı bulmaktadır. İlgili maddenin amacı maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere ortaya çıkacak doğal afet ve salgın hastalık gibi hallerde sosyal devlet anlayışı gereği vatandaşları koruma gereğidir. Bu sebeple

---

**** Kahveci Avukatlık Bürosu

maddenin yorumlanmasında özellikle kanun koyucunun sosyal devlet anlayışı gereği borçluları koruma isteği göz önünde bulundurulmalıdır.

Karar'da açıkça belirtildiği üzere 22.03.2020 ile 30.04.2020 tarihleri arasında nafaka alacağı hariç tüm icra ve iflas işlemleri yapılması yasal olarak mümkün değildir. Yani hiçbir gerçek veya tüzel kişi başka bir gerçek veya tüzel kişiye icra ve iflas takibi açamayacaktır. İcra dairesince ödeme emrinin düzenlenmesi , ödeme emrinin borçluya tebliğ gibi her türlü tebligat işlemi ve icra satış işlemleri bu süre zarfında yapılamayacaktır.

Maaş hacizleri , Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 25.3.2002 Tarih, 2002/4914 Esas ve 2002/6070 Karar sayılı içtihadında görüleceği üzere icrai işlem olmaktan ziyade , bir muhafaza işlemi olarak nitelendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Yukarıda belirtilen içtihad ışığında , kararın yürürlüğe girdiği tarihten önce başlanılan maaş hacizlerinin, işverenler tarafından uygulanmaya devam edilmesi ve icra dairesine ödenmesinin sürdürülmesinin mümkün olabileceği sonucuna varılabilir.

22.03.2020 tarihli Cumhurbaşkanı Kararı'na rağmen 22.03.2020 ile 30.04.2020 tarihleri arasında nafaka alacakları hariç herhangi bir icra-iflas işlemi uygulanırsa borçlu/borçluların 7 günlük şikayet hakkı 30.04.2020 tarihinden itibaren başlaması gerektiği görüşü daha uygun olacaktır.

İcra ve iflas müdürlüklerince 22.03.2020 tarihinden önce herhangi bir icra-iflas işleminin yapılmasına karar verilmiş ve bu işlemlere ilişkin tebligat 22.03.2020 ile 30.04.2020 tarihleri arasında taraflara tebliğ edilmiş ise taraflara herhangi bir şikayet hakkı doğmayacaktır.

22.03.2020 ile 30.04.2020 tarihleri arasında nafaka alacağı hariç tüm icra ve iflas işlemlerinin süresi durduğu için bu tip işlemlerin süresi 30.04.2020 tarihinden itibaren işlemeye devam edecektir. Örneğin , 21.03.2020 tarihinde açılan bir ilamsız takibin ödeme emri borçluya 24.03.2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Borçlunun aleyhine açılan ilamsız takibe karşı 7 günlük itiraz süresi 30.04.2020 tarihinden sonra işlemeye başlayarak 7 günlük itiraz süresi 07.05.2020 tarihinde sona erecektir.